

MŰVESZETI IRODALOM

Barbárok.

Mi történik az Operaház körül?

Csak ezzel a szóval lehet jellemezni azokat, akik most csákánnyal, fejszével nekiesnek az Operaház világhírű épületének, Ybl Miklós remekművének. Az emberek megdöbbenve kérdeik, hogy vajjon ez lehetséges-e? Vajjon mit szólnának Párisban ahhoz, ha valaki csak egy szöveget is változtatni akarna az operájukon. Bizonyára meglincselnék a mérényt.

Nálunk szabad a garázdálkodás. Eddig megelégedtek azzal, hogy az összes állami építkezéseket, adóállásainkat juttatták baráti kézre. Ma már nemcsak anyagi javainkat, de szellemi kincseinket is tehetségtelen kis kezdők prédájává teszik.

És mi az indok, mi a cél? Bajos megtudni. Hivatalosan, nyilvánosan senki sincs tájékoztatva a munkálatok méretéről, okáról, céljáról. Egyelőre csak egy-két sugalmazott, öndicsérő cikk jelent meg, amely elég általánosságban, elég burkoltan beszél ugyan és bűnös lelkiismerettel már előre mentegelődik, hogy a remekművet bántani így meg úgy nem fogják, de a felsorolt átalakítások igenis azt mutatják, hogy az Operaházat lényegesen megváltoztatják s éppen annak művészi hatásait teszik tönkre.

Az ok — a jövedelmezőség szaporítása. (A kutya sem megy be az előadásokra!) Tehát terveznek 40, mond negyven új székét és kiszámítják, hogy ez a 40 szék átlag 8 koronával napi 320, évi 64.000 koronát jövedelmez, amelynek ellenében az átalakítás csak 600.000 korona, tehát az átalakítás felét az új jövedelmek pótolják. Tehát a jövedelmezőséget szaporítják úgy, hogy ha minden este, minden hely és még az új helyek is megtelnek, akkor az új befektetés fele törlesztődik.

Nemde, kiváló jövedelememelés? Pedig még ez is csalás, becsapás. Azok a változtatások, amit csinálni akarnak, nem 600 ezer koronába, hanem legalább másfél millióba fognak kerülni. Hol itt a többjévedelmezőség, tisztelt országpénzt pocsékoló hivatalnok urak?

De humbugnak, kifogásnak ez is jó. Ki fogja azt elhinni, hogy a több mint félmillió deficittel dolgozó színházat 40 szék fog a bajból kirántani?

De nemcsak jövedelmezőbbé (?) hanem elegánsabbá (1) is akarják tenni az Operát, különösen pedig a buffetet. Talán a kávéházak eleganciáját akarják bevinni ebbe a magasztosan előkelő épületbe, amely önmagában már minden bennlevőnek ünnepi hangulatot kölcsönöz? Nem lehet biztosan tudni. De amit felsorolva olvastunk, lépcsők betoldása, nyílások kitörése, nézőtér és színpad átépítése, csarnokok hozzáragasztása, mindez olyan természetű munka, ami az egyébként tökéletes műremeket teljesen tönkreteheti. Hiszen az bizonyos, hogy földig le nem rombolják, csak éppen azokat a finomságokat teszik tönkre, amelyek éppen a művészt a közönséges munkától megkülönböztetik.

És ha még minden kifogás igaz volna is, szabad-e egy ilyen műkincset ilyen okok miatt elékteleníteni?

Minden kultürember fölháborodik ezen a mérénytelen. És ez a fölháborodás még csak fokozódik, miután a hatalmi örületbe esett miniszteri hivatalok az Opera fölládozásával nem elégszenek meg. Már sorra van véve az *Alagut* és a *Láncid* is. Vagyis ami szépet alkottak Széchenyi óta, még azt is meg akarja becsteleníteni ez a perverz, korrupt kor.

Lapunk legutóbbi számában irtunk az Építőművészek Szövetségének állásfoglalásáról, mely tiltakozik az Opera olyan átalakítása ellen, mely ezt a nagy hírű remekművet eredeti jellegéből kiforgatja. Itt írjuk meg azt is, hogy az operaházi átalakítások vezetője, Medgyaszay István építész, ma egy hírlapban nyilatkozik és többek közt ezt mondja:

„Az operaházi munkálatoknak az a céljuk, hogy Ybl mester remekművét — ami nem az anyagban, hanem a külső és belső architektúra formai megoldásában nyilvánul — hosszú időkre megóvják a pusztulástól. Erre csak egy mód van, a szerkezetek belső romlandó anyagait a technika mai állásának megfelelő, tartós anyagokkal pótolni — a külső formák, színek és anyagok legesekélyebb változtatása nélkül.“

Erre a nyilatkozatra Lechner Ödön, a legkiválóbb magyar műépítész válaszol és azt mondja: „Az, hogy ezek az átalakítások, renoválások az Operán most Ybl szellemében történnek, azt igazán a legjobb akarattal sem láthatom beigazoltának. Ezeket az átalakításokat semmiféle művészi fórum nem látta, nem ellenőrizte. Medgyaszay azt állítja, hogy nem változtatja meg a formákat. Ő kérem esetleg nem is tudja, hogy a formákat megváltoztatja-e vagy sem.“

HÍREK

Hogyan győzi le Németország a tüdővést?

Idestova husz éve annak, hogy Németország valóságos kereszties hadjáratot indított a tüdővész ellen s rendszeresen hozzáfogott annak leküzdéséhez.

A tüdővész elleni küzdelem három fővonalon indult meg: 1. A szanatóriumi kezelés, amelyről a betegbiztosító pénztárak nagyobb keretben és rendszeresebben a nyugdíjintézetek tanácsok voltak hivatva gondoskodni. 2. Diszpenzárionok és klinikák állítása, amelyekben a tüdővézeseket megfigyelik s a szükséges kezelésre utasítják s ahonnan ezek sok esetben a megfelelő intézetekben helyeztetnek el. 3. A munkásosztály lakásvizonyainak javítása az építőszövetkezetek buzdítása és más eszközök útján. E téren ismét a nyugdíjintézetek tanácsok tettek jó szolgálatot, amíg olcsó lakástervezetekre nem kevesebb, mint 200 millió koronát előlegeztek ki csekély kamatra, bár a kormány s a törvényhatóság szintén megtették a magokét.

Egyike a tüdővész elleni mozgalom legbiztosabb jeleinek, hogy a törvényes hatóságok hamar fölismerték a nagy felelősséget, amely ez irányban rájuk hárul s a felelősségnek teljes mértékben igyekeztek meg is felelni. Követendő példát nyújt különösen Charlottenburg abban a tekintetben, hogy mit lehet e téren várni a municipiális beavatkozástól. Ezt a várost gyakran emlegetik gunyosan, úgy, mint „millomosok fészket.“ De ha nagy számmal lakják is a tehetősebb osztályok, azért nem kevésbé igaz az, hogy kormányzó testülete, tanácsa a német municipiális rendszer jeles szakértő erőitől serkentve, utóbbi időben nagy buzgalommal és még nagyobb áldozatokkal karolta föl a szociális reform ügyét.

Csupán Charlottenburg ma a tüdővész elleni hadjárat megharcolásához 366 ezer koronával járul egy évben s ezt a pénzt különféle intézményekre költik, amelyek között első helyen áll a város nagyszabású diszpenzárionuma tüdővézesek számára, továbbá szanatóriuma, kórháza tüdőbetegek részére, erdei üdülőhelyei fölntettek számára s erdei iskolái, szünidőtelepei, házbér- és ételmezési segélyei, utóbbiak különösen a tejre vonatkozólag, valamint ágyak és ágyneműekre tett adományai.

Legfontosabb az a misszió, amelyet diszpenzárionum teljesít. Tulajdonképpen a városi hatóság egész működése a tüdővész elfojtására ebben az intézményben összpontosul: amely ugyanegy időben szolgál kórismérésre, tanácsnyújtással, első segéllyel s oly szerve az egész mozgalomnak, amelyből a betegek első megvizsgálásuk után a helyzetüknek és állapotuknak megfelelő külön intézetekbe találnak irányítást. A diszpenzárionum karöltve működik a városigazgatás más osztályaival, mint a közegészség, iskolai, szegényügyi ügyosztály stb., de áldásos működésének megkülönböztető vonása, hogy az semmi kisebbitő és megalázó hatással nincs a polgári élet szempontjából.

Ha a folyamodó tagja a betegpénztárnak, természetesen ennek révén nyer kezelést és ellátást is, amely aztán a költségeknek egy részét is fődözi. Ha nincs biztosítva, úgy a közsegélyezési osztály veszi kezébe az ügyet, amely nemcsak a szanatóriumi kezelés költségeit viseli, de a kezelés után is figyelemmel tartja otthon az üdülőt, gondoskodik róla, ellátja tejjel s más tápláló élelmickekkel, segít abban, hogy alkalmas, egészséges lakást találjon és fizethessen.

Egyik legnagyobb érdeme e nyilvános diszpenzárionumnak, hogy megakadályozza a pácienseknek azt a sommás és mechanikus kezelését, amely annyira hátrányos ebben a stádiumában, amikor

a betegek igényei annyira különböznek a bajfoka szerint. Különös figyelemmel vannak a betegség kezdő stádiumára. Az ilyen betegeket azonnal üdülőhelyekre, tengerpartra vagy más menhelyekre küldik. Ahol szanatóriumi kezelésbe részesítik a beteget, ott úgy találták, hogy tartós eredmények elérhetése érdekében az állandó kezelési idő három hónap kell, hogy legyen felnőtt férfinnál és asszonynál s négy és fél hónap gyermekekénél.

Gyakran tapasztalható a szegényebb osztályok idegenkedése a különböző ápoló intézetekbe való fölvételtől. De ez rendszeresen attól a szellemtől függ, amelyben az ily intézeteket vezetik. Charlottenburgban egyre nagyobb a szanatóriumba való fölvételre jelentkezők száma és ott az esik zokon, ha személyeket későbbi jelentkezésre utasítanak. A rendes eljárás az, hogy a folyamodókat előbb rendes kórházakba küldik megfigyelés végett, hogy így meggyőződjenek arról, vajjon az eset alkalmas-e a szanatóriumi kezelésre?

Nagy súlyt fektetnek az utó-ápolásra. Az intézetből elbocsátott minden személyt azonnal újra megvizsgálás alá vetnek a diszpenzárionumban, ahol egyttal elő is írják számára a követendő életrendet úgy lehet, hogy a páciens egy időre üdülő helyre küldik, vagy pedig további fölügyelet alá vegyék a betegbiztosító intézethez vagy ingyenes orvoshoz utasítják, aszerint, amint tagja a betegbiztosítási pénztárnak vagy nem, vagy végül megtörténhetik, hogy a Vöröskereszt-egyesület gondozása alá adják. A fő az, hogy minden elbocsátott beteg szigorú ellenőrzés alatt maradjon továbbra is.

A diszpenzárionumi szolgálat költségei megítélhetése érdekében tanulságos lesz a 200.000 lakón fölüli népességű Charlottenburgban tett tapasztalatokról néhány számszerű adatot közölni. 1910-ben a tüdőbetegek dispensariuma a következő kiadási tételeket mutatta ki:

Az igazgató-orvos fizetése	5000 kor.
Aszisztensek díjazása	1800 "
Ápolónők díja	1800 "
Házbér	6000 "
Világítás, fűt.	1100 "
Orvosszerek és eszközök	650 "
Röntgenezés	1150 "
Vegyések	628 "

Összesen 18128 kor.

A tüdővész elleni védekezéssel kapcsolatos egyéb kiadásai Charlottenburgnak az az évi 12.000 korona, amellyel a Vöröskereszt-egyesületet támogatja ez irányban kifejtett fáradozásában, továbbá 80.000 korona a szanatórium föntartására, 24.000 korona, amellyel az üdülőhelyekre küldött betegeket segítyezi, 48.000 korona az erdei telepekre, amihez még hozzá kell vennünk a tejre és egyéb élelmi szerekre kiadott tekintélyes összegek az intézetekben elhelyezett betegek fölszerelését, az ágyak és ágyneműek vásárlására, szünidei telepekre, erdei iskolákra stb. fordított összegeket.

Egy év leforgása alatt 2835 egyént vizsgáltak meg, 2002 családot részesítettek gyógykezelésben, az ápolónők 13.978 esetben tettek a betegek otthonában látogatást és 708 családot láttak el tejjel, hussal és más tápszerekkel, 49-et ágyneművel, 57-et segélyeztek a házbér megfizetésében, 418 házat fertőtlenítettek a diszpenzárionum megkeresésére és az eredmények már is megfoghatóak, amint mutatja az igazgató-orvos által az intézet lefolyt 14 évi működéséről most kiadott jelentés, melynek legföltűnőbb része az, hogy kimutatja a tüdőbetegek-nél a szanatóriumi kezelés kizárólagosságába vetett eddigi hit alaptalanságát s ezután így folytatja: „A szanatóriumok elsősorban jelentékeny sikereket értek el az egyéni esetek kezelésében. A közvetlen eredmény a munkaképesség 88%-ának helyreállítása, úgy hogy még öt év múlva is a munképesség 42-43%-on megmarad. Másodsorban a szanatóriumok értékes szolgálatot teljesítenek az általános profilaxis szempontjából, mert az ott kezelt betegek elvesztik a tüdővész-bacillusok 20%-át. Végül fontos az egészségügyi nevelés is, amelyet a szanatóriumok nyújtanak, minek következtében a fertőzés veszélye a pácienseknek családjuk körébe való visszatérése után érezhetően csökken.“

Sok más német város is követi Charlottenburg példáját, úgy, hogy Németországban a halálozási arány éppen a tüdővész elleni intenzív védekezés következtében ma már jelentékenyen alászállt.